

พุทธบูรณาการกับการเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ในชุมชน Buddhist integration and strengthening reconciliation in the community

ราณี วงศ์คงเดช

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

วิศิษฐ์พล กุลพรม

เสน่ห์ ใจสิทธิ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

พุทธบูรณาการกับการเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ในชุมชน”มีวัตถุประสงค์เพื่อชี้ให้เห็นถึงการนำเอาหลักพุทธธรรมมาบูรณาการประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ให้พึงบังเกิดขึ้นในชุมชนยุคปัจจุบันที่มีปัญหาความขัดแย้งเกิดขึ้น เพื่อให้ชุมชนเกิดความปรองดองสมานฉันท์นำมาซึ่งสันติสุข หลักพุทธธรรมดังกล่าวที่นำมาบูรณาการประยุกต์ใช้ได้แก่ สาราณียธรรม ซึ่งหมายถึง ธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งการลี้ภัยกันและกัน หรือหลักธรรมที่ก่อให้เกิดความรักสามัคคีแก่กันและกันในชุมชน มี 6 ประการ กล่าวคือ 1. เมตตากายกรรม หมายถึงการแสดงความเมตตาต่อกันทางกาย 2.เมตตาวาจกรรม หมายถึงการแสดงความมีเมตตาต่อกันทางวาจา 3.เมตตาโมกขกรรม หมายถึงการแสดงความเมตตาต่อกันทางจิตใจ 4. สาธารณโภคี หมายถึงการรู้จักแบ่งปันเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน 5. สีลสามัญญตา หมายถึงการปฏิบัติตนให้อยู่ในศีลธรรม 6. ทิฏฐิสามัญญตา หมายถึงการมีความคิดเห็นตรงกันไม่ขัดแย้ง ดังนั้นหลักสาราณียธรรมจึงเป็นส่วนหนึ่งของพุทธบูรณาการ ในการเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นในท่ามกลางชุมชนหรือสังคมที่ขัดแย้ง เพื่อให้เกิดความรักใคร่สามัคคี และสงบสุขร่มเย็นอย่างยั่งยืนสืบไป

คำสำคัญ: พุทธธรรม. การเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์. สันติสุขอย่างยั่งยืน

Abstract

"Integrated Buddhism and reconciliation in the community" aims to point out the application of the principles of Buddhism to integrate in reconciliation and reconciliation in the modern community that has The conflict occurred. In order for the community to be reconciled. reconciliation and bring peace. The said Buddhist principles which are integrated into the application are the Sariyadhamma which means the Dharma which is the location of deepening to each other. Or principles that cause love and unity with each other. there are 6 points. namely 1. Mercy Acrobatic means to show kindness to each other physically. 2. Metta Watana Meaning to show kindness to one another 3. Metta thoughts Means to show kindness to each other mentally.

4. Public wealth means the sharing of generosity 5. Sila Chanthanya means morality. behave morally Meaning that there is an agreement without conflict Therefore. the Saranayatham principle is part of Buddhist integration. In strengthening reconciliation in the midst of conflicting communities or societies In order to create unity and love And lasting peace and tranquility

Keywords: Buddhism. strengthening reconciliation. reconciliation. sustainable peace

บทนำ

ความปรองดองสมานฉันท์ถือว่ามีสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งกับสถานการณ์ในยุคปัจจุบัน เพราะสังคมปัจจุบันนี้เกิดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นหลายๆด้าน ในปีพุทธศักราช 2555 กระทรวงวัฒนธรรม โดยสำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรมโดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพได้ร่วมกันบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU:Memorandum Of Understanding) ในการนำแนวทางของวัฒนธรรม โดยเฉพาะคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งเป็นสันติวิธีไปส่งเสริมกระบวนการสร้างความปรองดองสมานฉันท์บนพื้นฐานของความถูกต้อง ยุติธรรมและความยอมรับทุกภาคส่วนโดยมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมทั้งเยาวชน สตรี ประชาชน ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ในการสร้างความสามัคคีและความปรองดองสมานฉันท์ในชุมชน และสังคม ความปรองดองสมานฉันท์ดังกล่าวมา ถือว่ามีความสำคัญยิ่งที่ทุกฝ่ายต้องหาทางในการช่วยกันแก้ไขปัญหาและความขัดแย้ง สังคมมีความสลับซับซ้อน (Chaos) เมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นมากจะมีแนวโน้มไปสู่ความรุนแรงได้ง่าย สันติวิธีจะเข้ามาเป็นบทบาท และทำหน้าที่ในการประสานร่องรอยความขัดแย้งเหล่านั้น เพื่อให้สังคมไทยได้ปรับกระบวนการทัศน์ (Paradigm shift) จากวิธีเดิมที่ใช้อำนาจเข้าไปแก้ไขปัญหาแบบสังคมโบราณซึ่งใช้ไม่ได้แล้วในสังคมปัจจุบัน ไปสู่กระบวนการทางสังคมที่เน้นการเข้ามามีส่วนร่วมกันคิด ร่วมกันทำ เรียกว่า “วิธีการอารยะ” (Civilize) หรือ “ความเป็นอารยะ” (Civility)กล่าว คือ เป็นการพัฒนาจากสังคมเดิมไปสู่แนวทางสันติวิธี (ประเวศ วะสี. 2545: 1 – 12.)

บทความนี้ ผู้เขียนได้เสนอพุทธบูรณาการด้านการเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ในชุมชนให้เกิดความสงบสุขร่มเย็นขึ้นกับชุมชนที่เกิดความขัดแย้ง อย่างยั่งยืนภายใต้บริบทแห่งเมืองแห่งพระพุทธศาสนาที่มีประชาชนไทยนับถือกันเป็นส่วนใหญ่ของประเทศ

แนวคิดของความปรองดอง

การปรองดอง (Reconciliation) หมายถึง การจัดการความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่างๆ ในสังคมที่เคยแตกแยก ต่อสู้ และปะทะกัน ทั้งในระดับความคิดและในระดับการใช้ความรุนแรงทางกายภาพ ในการตกลงเพื่อเข้าสู่การเจรจาสันติภาพ (peace talk) ระหว่างกลุ่มต่างๆ โดยไม่ใช้ความรุนแรง และทำการสร้างองค์กรหรือสถาบันที่เป็นประชาธิปไตยในการเข้ามาช่วยปรองดองและต่อรองอำนาจระหว่างกลุ่มต่างๆ ในที่นี้อาจจะรวมถึงการใช้มาตรการออกกฎหมายนิรโทษกรรม เพื่อเป็นเครื่องมือเยียวยาความเสียหายโดยเริ่มจากการแสวงหาความจริงใน

อดีต สาเหตุความไม่เป็นธรรมในสังคม การช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับความเดือดร้อนจากความขัดแย้ง การแสวงหาข้อเท็จจริงของความคิดแต่ไม่หาคนผิด และการจัดสรรอำนาจใหม่ระหว่างกลุ่มต่างๆในสังคมให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ แต่ควรระลึกด้วยว่า การใช้กฎหมายนิรโทษกรรมแต่เพียงอย่างเดียว ไม่สามารถนำไปสู่การปรองดองอย่างแท้จริงได้ การปรองดองจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อต้นตอของความขัดแย้งในสังคมได้รับการแก้ไข การจะเริ่มแก้ไขได้ก็โดยการพิสูจน์ทราบ บันทึกลง และชี้แจงข้อเท็จจริงในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพราะสังคมมีสิทธิในการเข้าถึงความจริง การรับทราบความจริงจึงจะนำมาสู่ความเข้าใจ การให้อภัย และเมื่อนั้นการปรองดองจึงจะเกิดขึ้นได้ (Murphy, 2010: 1-37) และการปรองดองสมานฉันท์จะเป็นผลสำเร็จนั้นเราต้องฝึกฝนอบรมที่ตนเอง อบรมที่คนในสังคมให้เข้าใจในการอยู่ร่วมกัน ขจัดความขัดแย้งต้องฝึกสร้างความเข้าใจที่คนในสังคมก่อนพัฒนาด้านจิตใจให้มองกว้าง มองไกล มองประโยชน์ส่วนรวม มองเห็นความสุขของส่วนรวมเป็นสำคัญ ดังที่พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ชี้ว่า ทำอย่างไรจะพัฒนาปุถุชนไปให้เป็นอริยชนหรืออารยชน เราจึงต้องพัฒนาปุถุชนนี้ขึ้นไปอีก เพื่อไม่ให้มนุษย์ปุถุชนเหล่านี้มาสร้างปัญหาความขัดแย้ง ไม่มาทำสงครามกัน ไม่ให้มาเอารัดเอาเปรียบข่มเหงรังแกอะไรต่างๆ สารพัด ที่มันเกิดเป็นปัญหาในสังคมปัจจุบัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) 2543 : 28-29)

สำหรับงานศึกษาของไทย พบบางของสถาบันพระปกเกล้า (2555: 18) ได้ให้ความหมายของการปรองดองไว้ว่า การปรองดองได้แก่กระบวนการต่างๆ ที่ป้องกันแก้ไขไม่ให้ความขัดแย้งเกิดขึ้นมาใหม่อีกครั้ง โดยการสร้างสันติภาพ ยุติยั้งวงจรความรุนแรง และสร้างสถาบันที่เป็นประชาธิปไตยให้กลับคืนมาอีกครั้งหนึ่ง แต่ในส่วนของแนวทางการปฏิบัตินั้นเป็นที่ยอมรับว่าอาจไม่ง่ายนักที่จะสามารถทำตามแนวคิดทฤษฎีของการปรองดอง เนื่องจากกระบวนการปรองดองไม่สามารถแยกออกจากสังคมที่มีปัญหาความขัดแย้งและความหวาดกลัวอย่างรุนแรงได้ การปรองดองเป็นกระบวนการที่ยากลำบาก ยาวนาน คาดเคาได้ยากและเกี่ยวข้องกับการวางแผน ขั้นตอนและวิธีการต่างๆ ที่เหมาะสม และต้องทำอย่างต่อเนื่อง เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ เช่น การมีสันติธรรมแทนที่จะแค้น การจัดการความทรงจำร่วมกัน และสร้างการอธิบายจากมุมมองต่างๆ ของความขัดแย้งอย่างเท่าเทียมกัน

ในทางปฏิบัติ สังคมไทยหลังปี พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา เป็นสังคมที่มีความแตกแยกกันอย่างมาก ทั้งความแตกแยกทางการเมือง (ระหว่างกลุ่มสีเสื้อต่างๆ) ความแตกแยกทางเศรษฐกิจ (ความแตกต่างระหว่างชนชั้น ความไม่เป็นธรรมในการแบ่งปันทรัพยากร) และความแตกแยกทางสังคม (การไม่ได้รับความยุติธรรม หรือ ถูกปฏิบัติแบบ “สองมาตรฐาน”) นำมาสู่การจัดการปัญหาด้วยการตั้งคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.) สมัชชาปฏิรูปประเทศ และคณะกรรมการปฏิรูปประเทศไทยในการสร้างความปรองดองในชาติ

กล่าวโดยสรุปว่า ความปรองดองสมานฉันท์นั้น หมายถึง การที่ชุมชน สังคมมีความรักความสามัคคีต่อกัน ปราศจากการขัดแย้งเบียดเบียนกัน ชุมชนหรือสังคมใดที่มีความผูกพันปรองดองกันแล้วใคร่ก็จะก่อให้เกิดความสงบสุขตามมา

แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน

พระมหาสุทิตย์ อาภาภโร (อบอ่น) (2548) ได้ให้ความหมายของชุมชนว่าหมายถึง “การรวมตัวของคนที่มิจิตสำนึกและความมุ่งมั่นร่วมกัน เป็นสายใยของความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีพลังยึดโยง สนับสนุนเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

สนธยา พลศรี. (2551: 5) ให้ความหมายของชุมชนว่า หมายถึง กลุ่มทางสังคมที่อยู่อาศัยร่วมกันในอาณาบริเวณเดียวกัน เช่น ครอบครัว ละแวกบ้าน หมู่บ้าน ตำบล หรือเรียกเป็นอย่างอื่นมีความเกี่ยวข้องกันสัมพันธ์กัน มีการติดต่อสื่อสารและเรียนรู้ร่วมกัน มีความผูกพันเอื้ออาทรกัน ภายใต้บรรทัดฐานและวัฒนธรรมเดียวกันร่วมมือและพึ่งพาอาศัยกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และ เป้าหมายร่วมกัน

ประเวศ วะสี (2541 : 5) ได้ให้ความหมายของคำว่า ชุมชน หมายถึง การที่คนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกันมีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความพยายามทำอะไรร่วมกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำรวมถึงติดต่อสื่อสารกัน

จรรุวรรณ แก้วมะโน . (2556: 10) ได้ให้ความหมายของคำว่าชุมชน หมายถึง ชุมชนที่ตระหนักถึงศักยภาพของตน สามารถรวบรวมและดึงเอาทุนทางสังคมและทรัพยากรอันหลากหลายที่ตนมีอยู่มาเป็นฐานของการพัฒนาและแก้ไขปัญหาด้วยตนเองได้ โดยการแก้ไขปัญหาต่างๆ นั้น จะเริ่มจากชุมชนเอง หากจะร่วมมือหรือพึ่งพาอาศัยเครือข่ายจะเป็นไปในลักษณะที่เท่าเทียมกันเป็นไปเพียงชั่วคราวเท่านั้น เป็นชุมชนที่มีความกระตือรือร้นที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้พร้อมที่จะเปิดรับโลกทัศน์ใหม่ๆ และเห็นความสำคัญของการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอยู่เสมอ

สรุปได้ว่าชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่อยู่รวมกันเป็นหมู่คณะ ปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน ใช้ชีวิตร่วมกันนั้น ชุมชนนั้น ๆ หรือสังคมนั้น ๆ ชุมชนที่มีศักยภาพนั้นจะต้องมีความพร้อมในการดำรงอยู่ของชุมชน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมการเมือง วัฒนธรรม มีความพร้อมในการที่จะพัฒนาชุมชนได้ต่อไปในอนาคต เป็นชุมชนที่มีความพร้อมในตนเอง และพร้อมที่จะพัฒนาต่อไปตามบริบท และชุมชนจะเกิดความสงบสุขร่มเย็นได้นั้น ชุมชนนั้น ๆ ต้องมีความรักความสามัคคีต่อกันและกัน และมีความปรองดองสมานฉันท์ภายในชุมชน

วิเคราะห์การนำหลักสารณียธรรมมาบูรณาการประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ในชุมชน

ชุมชน หรือสังคมในยุคปัจจุบันนี้มีความขัดแย้งอยู่มากมาย อันเนื่องด้วยปัจจัยหลากหลายประการ ความขัดแย้งดังกล่าวนำมาซึ่งความไม่สงบ ความแตกแยกความสามัคคี ความวุ่นวายเกิดขึ้นในชุมชน สังคม ประเทศชาติ สาเหตุความขัดแย้งนั้นมีสาเหตุมาจากหลายด้าน อาทิเช่น จากทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ การก่อเหตุอาชญากรรม ไม่ว่าจะเป็นแต่ละวัน ดังปรากฏในโลกโซเชียลหรือสื่อสารมวลชนต่าง ๆ ทั้งต่างประเทศ และในประเทศ สังคม หรือชุมชนเล็กๆ ก็มีปัญหาคความขัดแย้งเกิดขึ้นอยู่ทุกวัน ปัจจัยดังที่กล่าวมาแล้วอันเป็นสาเหตุแห่งความขัดแย้ง ก็ยังมีอีกปัจจัยหนึ่งที่ชุมชน หรือสังคมขาดไปหรือควรนำมาพิจารณา กล่าวคือ การขาดซึ่งคุณธรรมจริยธรรมที่ต้องปฏิบัติต่อ

กัน อย่างไรก็ตามไม่ว่าสังคม หรือชุมชน รวมถึงประเทศชาติ หรือสังคมโลก ถ้าหากขาดซึ่งหลักธรรม หรือธรรมาภิบาลอันจะต้องปฏิบัติร่วมกันแล้วก็จะก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

การอยู่ร่วมกันในชุมชน หรือสังคม ควรรู้หน้าที่และความสัมพันธ์ของคนในรัฐ ควรปฏิบัติต่อกันในชุมชน สังคม เพื่อความสามัคคี การฝึกฝนสามัคคีที่ควรมีต่อกันในสังคมที่ตนเป็นอยู่ ไม่ว่าจะอยู่ในตำแหน่งหรือฐานะใดในชุมชน สังคม ไม่เกิดการตั้งข้อรังเกียจอันเป็นเหตุให้เกิดการแตกความสามัคคีของคนในชุมชน สังคม มีความเป็นเอกภาพอันหนึ่งอันเดียวกัน คนทุกคนมีความเสมอภาคทางด้านต่างๆ คุณธรรมที่สำคัญอย่างการหนึ่งที่สามารถนำมาปฏิบัติร่วมกันที่จะก่อให้เกิดความปรองดอง เรียกว่า สาราณียธรรม (ที.ปา.. 11/317/257) มี 6 ประการ คือ

(1) เมตตาภาวกรรม คนในชุมชนนั้นควรปฏิบัติต่อกัน กล่าวคือควรแสดงออกทางกายด้วยความเมตตา ด้วยกิริยาอาการที่สุภาพเรียบร้อย อ่อนโยน แสดงไมตรีและความหวังดีต่อกัน มีการช่วยเหลือมีการให้ความร่วมมือเคารพในสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น ให้ความสำคัญแก่สมาชิกทุกคนโดยไม่เลือกชั้นวรรณะ เพศ หรืออายุ เพราะถือว่าสมาชิกทุกคนมีความเสมอภาคทางด้านสังคม ไม่ควรให้ความแตกต่างทางเศรษฐกิจและสังคมมาเป็นเครื่องกำหนดให้บุคคลหนึ่งเหนือกว่าบุคคลหนึ่ง ควรคิดว่าคนทุกคนเท่าเทียมกัน ในฐานะของความเป็นมนุษย์เหมือนกัน มีคุณค่าและมีความสำคัญเท่าเทียมกันโดยไม่มีผู้ใดผู้หนึ่งถูกดูหมิ่นเหยียดหยาม หรือถูกกลั่นแกล้ง ทั้งนี้ โดยไม่คำนึงถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ระดับการศึกษา หรือความแตกต่างทางวัฒนธรรม เมื่อปฏิบัติต่อกันด้วยเมตตาภาวกรรมดังกล่าวแล้ว ชุมชนก็จะน่าอยู่ ผู้คนมีแต่ความรักและเมตตาต่อกัน ซึ่งจะเป็นการสร้างความปรองดองได้อีกแนวทางหนึ่ง

(2) เมตตาวจีกรรม คนในชุมชน หรือสังคมนั้น ๆ ควรปฏิบัติหรือควรแสดงออกทางวาจาด้วยความเมตตา ด้วยคำพูดที่สุภาพ น้ำเสียงที่ไพเราะชวนฟังบอกถึงความหวังดีแก่กัน ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอนหรือแนะนำตักเตือนกันด้วยความหวังดี แสดงความเคารพนับถือกัน ใช้เหตุผลในการเจรจากันโดยใช้ปัญญา ไม่แสดงอาการโกรธกริ้ว ไม่ใช้อารมณ์ในการแก้ปัญหา ทะเลาะโจมตีต่อกัน พูดด้วยความหวังดีต่อกันและมุ่งประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ในเวลาเมื่อเหตุการณ์อะไรต่างๆ ก็จะไม่หันหน้ามาพูดจาปรึกษาหารือกันปรับความเข้าใจกันได้ การวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลและในทางสร้างสรรค์

(3) เมตตาเมโนกรรม เมตตาทางใจ คนในชุมชน หรือสังคมนั้น ๆ ควรปฏิบัติต่อกัน แสดงออกทางใจด้วยความเมตตา ต่อกันและกัน โดยตั้งจิตปรารถนาดีต่อกัน นึกคิดแต่ในสิ่งที่จะก่อประโยชน์ให้แก่กันและกัน ไม่คิดเบียดเบียนมุ่งร้ายผู้อื่น ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม มองกันในแง่ดี มีหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส แสดงความรักและไม่ตรีอย่างจริงใจโดยไม่มีอุบายซ่อนเร้น ไม่มีลักษณะที่เรียกว่าจู้จี้จุกจิก สวณจิตต่าง แต่เป็นแบบว่ายอมรับจิตต่างและอยู่ด้วยจิตร่วม คือ แม้จะมีความแตกต่างโดยผิวพรรณ เชื้อชาติ ลัทธิศาสนา และสติปัญญา ก็รับรู้และยอมรับกันตามเป็นจริง ไม่ถือเป็นเรื่องที่จะแบ่งแยกรังเกียจเหยียดฉันท์กัน พร้อมใจที่จะสมัครสมานสามัคคีโดยจิตร่วมพื้นฐานที่ทำให้รักกันและอยู่ร่วมกันได้ สำนึกเกี่ยวกับคุณค่าและศักดิ์ศรีของบุคคล ถือว่าบุคคลมีความเท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นมนุษย์ แม้ว่าจะมีลักษณะอย่างอื่นไม่เหมือนกัน เช่น เพศ วัย ความรู้ ฐานะ เป็นต้น

(4) สาธารณโภคี การแบ่งกัน ตนในชุมชน จะต้องแบ่งปันในสิ่งของที่ได้มาโดยชอบธรรม มีความสุขในการให้ แม้เป็นของเล็กน้อยก็ไม่หวงนำมาเฉลี่ยแบ่งกันให้โดยใช้สอยบริโภคทั่วกัน มีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม มีให้ช่องว่างระหว่างชนชั้นมากนัก ถ้าหากต่างคนต่างคอยคิดแต่จะเอาประโยชน์ส่วนตัวยึดมั่นติดในผลประโยชน์เห็นแก่ตัวมาก โดยไม่คำนึงหรือมองถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ไม่สามารถเฉลี่ยแจกจ่ายกันได้ จะทำให้สังคมมีความเหลื่อมล้ำต่ำสูงกันมาก เมื่อคนมีความเหลื่อมล้ำต่ำสูงกันมากในเรื่องรายได้ในเรื่องทรัพย์สินสมบัติหรือสิ่งที่ครอบครอง จะก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่คนอื่น ดังนั้น ทุกคนควรมีความโอบอ้อมอารีเพื่อแบ่งปันแจกจ่ายกัน เรียกว่าสิ่งของที่ได้มานั้นเป็นของส่วนรวม เช่น รัฐให้บริการด้านสาธารณสุขแก่ประชาชนให้มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์แข็งแรง ส่งเสริมอาชีพให้แก่ประชาชนเพื่อเพิ่มพูนรายได้ให้สูงขึ้น จัดให้มีบริการด้านสาธารณูปโภคที่ดีแก่ประชาชน เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ เป็นต้น

(5) ศีลสามัญญตา การประพฤติดีต่อกัน คนในชุมชนควรมีความประพฤติ รักษาระเบียบวินัย มีความสุจริตทางกาย วาจา ที่จะกลมกลืนเข้ากันได้ มีความประพฤติดีงามต่อกัน ถูกต้องตามระเบียบวินัยของบ้านเมือง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ก่อความเดือดร้อนแก่สังคม จะต้องประพฤติตนในข้อปฏิบัติเดียวกัน ปฏิบัติตามกฎหมาย เชื่อและยึดถือเคารพในสิ่งเดียวกันของสังคม ไม่ทำตัวเป็นแกะดำในวงสังคม เคารพกฎหมายและระเบียบของสังคมที่ตกลงยอมรับกัน ทำตามกฎหมายกติกาของสังคม มีความเสมอภาคส่วนบุคคล ขจัดการเอาัดเอาเปรียบระหว่างสมาชิกในสังคม ไม่ทำให้ตนเองเป็นที่รังเกียจแก่ผู้อื่นและสังคม มีระเบียบวินัย ประพฤติปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม มีการเลือกผู้แทนเข้าไปปฏิบัติหน้าที่แทนตน และยึดเสียข้างมากเป็นหลักในการยุติความขัดแย้ง ใช้สันติวิธีในการประนีประนอม ถ้าในสังคมนี้มีความประพฤติไม่สม่ำเสมอ มีโจรผู้ร้ายมาก กฎหมายไม่สามารถควบคุมคนให้มีความประพฤติเสมอกัน หรือสถาบันการปกครองไม่สามารถปฏิบัติต่อทุกคนอย่างยุติธรรมเสมอกัน ปล่อยให้มีการเบียดเบียนก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่างๆ เช่น มีกลุ่มก่อการร้าย ขบวนการยาเสพติด กลุ่มล่องหนยิงและเด็กไปค้าประเวณีบ้าง เป็นต้น อย่างนี้สังคมประชาธิปไตยก็อยู่ไม่เป็นสุข ไร้สาระและพัฒนาประชาธิปไตยลำบาก ผู้ไม่มีระเบียบวินัยไร้คุณธรรมส่วนมากจะเป็นผู้ที่ปกครองตนเองไม่ได้ หรือปกครองตนเองไม่เป็น ถ้าในสังคมไม่สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบเรียบร้อยแล้ว ความขัดแย้งวุ่นวายกันทำให้สับสนไร้สาระ กลายเป็นเหตุผลให้คนที่เราเรียกว่าเผด็จการ ยกเป็นข้ออ้างเข้ามามีการจัดการปกครองบีบบังคับเหมือนกับว่า เมื่อฝ่ายปกครองตัวเองไม่เป็น ปกครองกันไม่ได้แล้ว ก็จะต้องใช้วิธีการโดยการจัดการให้สงบเรียบร้อย เมื่อความยุ่งยากกันมากเป็นเวลานาน คนจำนวนมากก็จะอยากได้การปกครองแบบนี้อีก วงจรอุบาทว์ความชั่วร้ายก็เลยวนเวียนไม่มีที่สิ้นสุด ทุกคนจะต้องอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขโดยการยึดมั่นในระเบียบวินัย กฎเกณฑ์กติกาสังคมจะต้องร่วมกันรักษา ผดุงความยุติธรรมเคารพกฎระเบียบค่านิยมของสังคม

(6) ทิวฐิสามัญญตา ความคิดเห็นตรงกัน คนในชุมชน สังคมจะต้องมีความเชื่อมั่นยึดถือในหลักการอุดมการณ์ และอุดมคติที่ร่วมกันหรือสอดคล้องไปกันได้ มีความเห็นเสมอกันมีการยอมรับในหลักการเดียวกัน ยอมรับนับถือความคิดเห็นของกันและกัน ทุกคนมีสิทธิที่จะแสดงออกซึ่งการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย เคารพกฎเกณฑ์และกติกาของการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยเฉพาะนักการเมืองจะต้องเคารพเสียงข้างมากของ

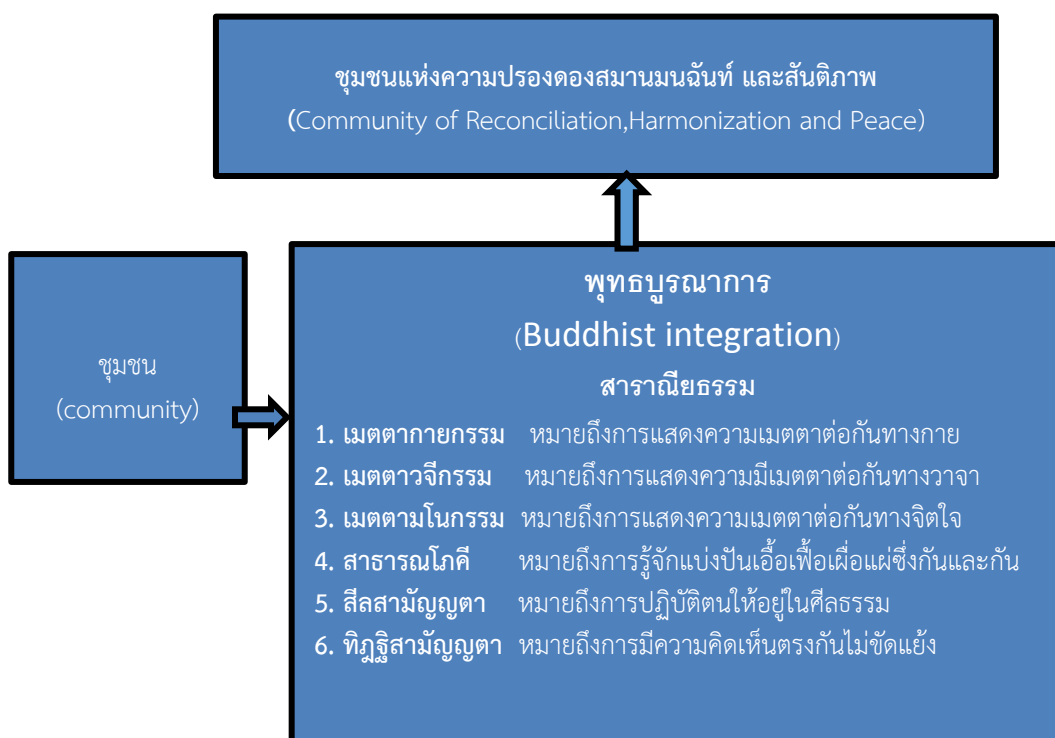
ประชาชน การป้องกันสิทธิของฝ่ายเสียงข้างน้อย มีความเสมอภาคระหว่างบุคคล การวิพากษ์วิจารณ์ การปฏิบัติตามกฎหมายที่บัญญัติขึ้นตามวิถีทางประชาธิปไตย ประชาชนไม่ว่าจะร่ำรวยหรือยากจนจะต้องได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน เมื่อกระทำความผิดต้องใช้กฎหมายเดียวกัน การลงโทษอย่างเดียวกัน และถ้าได้รับเหตุอันควรปราณีก็ควรได้รับเช่นเดียวกัน

กล่าวได้ว่า สาราณียธรรม 6 เป็นหลักธรรมสำหรับสร้างความปรองดอง ในการแสดงออกถึงหน้าที่และความสัมพันธ์ของคนในรัฐควรปฏิบัติต่อกันในสังคม เพื่อความสามัคคี อยู่ร่วมกันในสังคมมีความเห็นใจกัน และมีปฏิสัมพันธ์อันดีต่อกันต่อหน้าและลับหลัง ทำให้เกิดความระลึกถึงกันสร้างสรรค์ให้เกิดความรัก ความเคารพ การสงเคราะห์ อนุเคราะห์กัน ไม่ให้มีการทะเลาะวิวาทกัน เสริมสร้างให้เกิดความสามัคคีในสังคม ยึดมั่นในความเสมอภาคเสรีภาพของประชาชน คนทุกคนมีส่วนร่วมทางการเมืองเท่าเทียมกัน ดังนั้น ประชาชนทุกคน จะต้องปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาค มีสิทธิเสมอภาคต่อการปฏิบัติตามกฎหมาย มีความเสมอภาคในโอกาส เศรษฐกิจ และสังคม มีความเชื่อมั่นยึดถือในหลักการ อุดมการณ์ประชาธิปไตย เคารพในกติกาของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ย่อมนำมาซึ่งความผาสุกเมื่อก้าวโดยสรุปแล้ว ในการแก้ทุกขหรือแก้ไขปัญหาดังกล่าวของมนุษย์จำเป็นต้องจัดการกำจัดโรคทางจิตของมนุษย์ คือ (1) ตัณหา หรือ กิเลส การแสวงหากำไรสูงสุดและผลประโยชน์อันสืบเนื่องจากการทุจริตคอร์รัปชัน และการบริโภคนิยมถูกรอบงำโดย โลภะจิต โทสะจิต โมหะจิต (2) มานะ ความต้องการอำนาจอย่างบ้าคลั่ง (3) ทิฐิ ความยึดมั่น ถือมั่น ในลัทธิความเชื่ออุดมการณ์ทางการเมือง เมื่อเราสามารถแก้ไขปัญหายาในจิตใจของทุกคนเหล่านี้ได้ ปัญหาต่างๆ ภายนอกที่เกิดขึ้นแล้วก็จะสงบไปเองโดยปริยาย เปรียบเสมือนดังไฟที่หมดเชื้อแล้ว เพราะฉะนั้น วิธีการสร้างความปรองดองที่ดีที่สุด คือการแก้ที่ภายในจิตใจของทุกคนตามหลักพุทธสันติวิธีดังกล่าวแล้ว จึงจะสามารถสร้างความปรองดองในสังคมได้อย่างถาวรมั่นคง

บทความนี้เป็นบทความด้านการเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นในชุมชน กล่าวคือเป็นการนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาประยุกต์ใช้ สิ่งสำคัญหรือเป้าหมายหลักคือ การเข้าถึง การเข้าใจ และการนำสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง ถึงจะเป็นผล หรือบรรลุตามเป้าหมายอย่างแท้จริง การเข้าถึง คือ การสนใจ ใส่ใจ มีความจริงจัง จริ่งใจ ต่อการที่จะเข้าหาธรรมะข้อดังกล่าวอย่างจริงจังที่จะนำมาแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน และสามารถนำหลักพุทธธรรมมาใช้ร่วมกันอย่างแท้จริง การเข้าใจ คือ เข้าใจความหมายของธรรมะ นำเอาหลักธรรมนั้นมาวิเคราะห์ รู้ซึ่งถึงความหมาย เข้าใจอย่างลึกซึ้ง สามารถตีความหมายได้อย่างแตกฉาน บูรณาการในด้านการนำมาแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง จากทฤษฎีอันปราศรัยในเรื่องในภูมิธรรมนั้นอย่างแท้จริง และ พร้อมที่จะน้อมนำเอาธรรมะนั้นสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง ถึงจะเป็นประสิทธิผลอย่างแท้จริงได้ ถ้ามว่าใครที่ควรจะนำเอาธรรมะมาแก้ปัญหาก็ถึงจะประสบผล แน่นอนว่า ปัญหาทุกอย่างจะแก้ไขเพียงคนเดียวคงไม่ประสบผลอย่างแน่นอน ต้องอาศัยความร่วมมือ ร่วมใจกันหลายๆฝ่าย เพราะความปรองดองสมานฉันท์นั้นเป็นปัญหาส่วนรวมที่ใหญ่ ที่เกิดจากส่วนรวม เกิดจากความขัดแย้งหลายฝ่าย เป็นผลกระทบกว้างขวาง ดังนั้นจึงเป็นปัญหาระดับสังคม ระดับชาติ ดังนั้นถ้าหากทุกฝ่ายมี การเข้าถึง การเข้าใจ และการนำสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง แล้ว การนำเอาเอาพุทธบูรณาการการสร้างความปรองดองสมานฉันท์เชิงพุทธให้เกิดขึ้นกับสังคมไทยนั้นก็จะเป็ผลได้

อย่างไม่ง่ายนัก และจะสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างแน่นอน คนส่วนใหญ่ของประเทศไทยเรานับถือพระพุทธศาสนา เป็นพุทธศาสนิกชนถึงร้อยละ 96 เปอร์เซ็นต์ ด้วยเหตุนี้ในคนไทยส่วนใหญ่ควรใคร่ครวญตรึกตรองตนเองในฐานะเป็นพุทธศาสนิกชนปฏิบัติตามคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่สั่งสอนไว้เกี่ยวกับความรักความสามัคคีต่อกันไว้ให้มากเพื่อสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในสังคม ชุมชน ดังพระพุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวไว้ว่า

“พุทธบริษัทจึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องศึกษาและทำความเข้าใจเรื่อง สันติภาพ เพราะสันติภาพเป็นจุดมุ่งหมายอย่างยิ่งของพระพุทธเจ้าเพื่อที่ชวนช่วยกันและกันให้เกิดสันติภาพ (พุทธทาส อินทปัญโญ..พ.ศ. 2530:12-14)

บทสรุป

การสร้างความปลอดภัยสมานฉันท์นั้น สืบเนื่องจากความขัดแย้งในสังคมไทยมีขึ้นอย่างต่อเนื่องและทวีความรุนแรงตลอดมา เกิดขึ้นจากหลายเหตุปัจจัย นำไปสู่การแตกแยกทางความคิด การแบ่งฝักฝ่าย และเกิดความไม่ลงรอยกันทางความคิด ไม่สามารถที่จะประสานรอยร้าวที่เกิดจากความไม่เข้าใจร่วมกันให้เป็นเอกภาพได้ ภาวะความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนี้มีข้อเฉพาะในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเท่านั้น ปัญหาเหล่านี้ลุกลามไปสู่ปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง แม้กระทั่งศาสนา จนเกิดขบวนการที่นำปัญหาต่างๆ เหล่านั้นโยไปสู่การแบ่งแยกทางสังคมจนยากที่จะก่อให้เกิดสังคมสมานฉันท์ได้โดยง่าย ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ ได้กล่าวถึงทัศนะที่ถือว่าสันติภาพคือสภาพที่ปราศจาก

ความขัดแย้ง ตั้งอยู่บนสมมติฐานความเชื่อที่ไม่เป็นความจริงสองประการ คือ (1) ความขัดแย้งของมนุษย์เป็นสิ่งที่สามารถขจัดให้หมดสิ้นไปได้ (2) ความขัดแย้งเป็นสิ่งเลวร้ายหรือเป็นปัญหา สมมติฐานข้อแรกถูกวิจารณ์ว่าเป็นไปไม่ได้ในทางปฏิบัติ ปัญหาของมนุษย์จึงอาจมิใช่การขจัดความขัดแย้งให้สูญสิ้นไป เพราะเป็นไปไม่ได้ในทางปฏิบัติ หากแต่อยู่ที่ว่ามนุษย์จะแก้ไขความขัดแย้งในแต่ละเรื่องด้วยวิธีใด สมมติฐานข้อที่สองได้รับการโต้แย้งว่า ความขัดแย้งเป็นเรื่องธรรมดาที่มีอยู่ทั่วไปในสังคมและมีใช้เป็นสิ่งเลวร้ายเสมอไป เพราะบางครั้งความขัดแย้งก็เป็นประโยชน์ได้ บางครั้งความขัดแย้งในสังคมก็ทำหน้าที่ประดุจล้นนिरภัย (Safety value) ซึ่งช่วยผ่อนคลายเป็นอันตรายกันและกันให้เบาบางลงได้ นอกจากนั้นยังช่วยตอกย้ำเอกลักษณ์ของกลุ่มให้ชัดเจนขึ้นในกรณีที่เกิดความขัดแย้งกับกลุ่มและเสริมสร้างความเป็นเอกภาพและดุลยภาพนอกจากนั้นความขัดแย้งยังเปรียบเสมือนสัญญาณเตือนสังคมว่า ปัญหา กำลังคุกคามอยู่ ความขัดแย้ง จึงไม่ใช่สิ่งที่ ต้องลบให้หายไปจากสังคมมนุษย์โดยสิ้นเชิง นักวิจัยสันติภาพคงต้องถามปัญหาว่าจะแก้ไขปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ให้อยู่ดีด้วยสันติอย่างไรมากกว่า เพื่อสร้างสรรค์และพัฒนา รูปแบบวิถีชีวิตสังคมนิยม ด้วยความสมัครใจของประชาชน ปราศจากการใช้อำนาจของรัฐ มหาตมะ คานธีให้ทัศนะว่า “รูปแบบการปกครองที่ดีนั้นจำเป็นต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองจะทำให้เกิดลักษณะในการปกครองโดยรัฐบาลที่ได้มาจากประชาชนปกครองประชาชน วิธีทางต่างๆ ที่ประชาชนจะปกครองหรือสามารถปกครองตนเองได้นั้น คือการปกครองในระบอบประชาธิปไตยถ้าประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองมากขึ้น รูปแบบการปกครองก็จะมีลักษณะเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ถ้าประชาชนมีส่วนร่วมน้อยลงความเป็นประชาธิปไตยก็มีน้อยลง”

ดังนั้นหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ หลักสาราณียธรรม ดังกล่าวแล้วนั้นจึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ในชุมชนหรือสังคมที่เกิดความขัดแย้งได้ เป้าหมายที่ตามมานั้นก็จะทำให้เกิดความสงบสุข ร่มเย็นในชุมชน สังคม ปราศจากการเบียดเบียนขัดแย้งกัน จึงจะเป็นชุมชนที่น่าอยู่ เป็นชุมชนอันพึงปรารถนาดีดั่งอดีตที่ผ่านมา ซึ่งสมกับเป็นบริบทแห่งเมืองพระพุทธศาสนานั่นเอง

References

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- การสร้างความปลอดภัย และสมานฉันท์ในสังคมไทย โดย พลเอก เอกชัย ศรีวิลาศ ผู้อำนวยการสำนักสันติวิธี คณะกรรมการวิสามัญพิจารณาการศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ สภาผู้แทนราษฎร.
- จารุวรรณ แก้วมะโน. (2556). แผนพัฒนาจังหวัดฉบับเจ้าเมือง. (กรุงเทพมหานคร สถาบันพระปกเกล้า.
- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์.(2528). “ความเรียงเบื้องต้นว่าด้วยสันติภาพกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงสังคม.”วารสารธรรมศาสตร์.
- ประสาร พลเยี่ยม และ สุรพันธ์ ทับสุวรรณ. ทฤษฎีการเมืองและจริยศาสตร์ตะวันออก. พิมพ์ครั้งที่ 7.
- ประเวศ วะสี.(2545). สันติวิธีกับสิทธิมนุษยชน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 6 “งานวิจัยและงานสร้างสรรค์ทางพระพุทธศาสนาเพื่อการใช้สังคม”

(Research and Creative Work on Buddhism for Social Service)

วันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2563 ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประเวศ วะสี.(2541)ประชาชนตำบล ยุทธศาสตร์เพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ศีลธรรมและสุขภาพ, กรุงเทพมหานคร : มติชน.

ณัฐพงศ์ จิตรนรัตน์. (2544). ชุมชนศึกษา : การศึกษาชุมชนในยุคหลังสมัยใหม่. (ภาควิชาสังคมศาสตร์คณะมนุษยศาสตร์ และคณะสังคมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยทักษิณ.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). พัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยจิตวิทยาแบบยั่งยืน.มูลนิธิพุทธธรรม.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2543) พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ .

พุทธทาส อินทปัญโญ.(2530). สันติภาพของโลก.กรุงเทพมหานคร : ธรรมทานมูลนิธิ.สถาบันพระปกเกล้า (2555).

รายงานวิจัยการสร้างความปรองดองแห่งชาติ. รายงานวิจัยเสนอต่อ ที่.

สนธยา พลศรี.(2545). ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. (กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.).

Murphy. Colleen (2010). A Moral Theory of Political Reconciliation. Cambridge:Cambridge University Press. (Murphy).